

Miljøverndepartementet
Avdeling for naturforvaltning
Postboks 8013 Dep.

0030 Oslo

Deres ref:

Vår ref:

Dato: 05.09.08

Tilsvar på høring vedr. endringer i viltloven og rovviltforskriften

NORSKOG viser til høringsbrev datert 26.06.08, og avgir med dette organisasjonens synspunkter på det fremlagte forslaget til endringer i viltloven og rovviltforskriften.

Innledning

NORSKOG ser positivt på at det nå åpnes for å liberalisere nødvergeretten, ved at jerv og gaupe (og bjørn dersom bestandsmålet er nådd) skal kunne felles uten at det foreligger et direkte angrep. Det er likevel noen detaljer rundt departementets utredning og forslag som NORSKOG ønsker å kommentere.

Viltloven § 11 (felling av vilt til forsvar av person eller bufe og tamrein) tredje ledd

NORSKOG er enig i at det må gjøres lettere å felle rovvilt i forkant av skade på husdyr. I departementets utredning blir følgende lagt til grunn; at det er *"sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted"* og at *"det ikke er mulig å avverge faren på annen rimelig måte"*.

Vilkåret om at felling bare kan gjennomføres *"dersom det ikke er mulig å avverge faren på annen rimelig måte"* er stilt på grunn av Bernkonvensjonen. Her må det generelle vilkåret om *at det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning* oppfylles for at det skal være lov å felle dyr som er listet i det såkalte Vedlegg II (hvor bjørn, jerv og ulv står oppført). I den svenske lovgivningen er det å skremme rovdycet nevnt. Dette tiltaket har i beste fall en begrenset og sterkt midlertidig effekt, og synes etablert på tvers av predatorfaglig kunnskap.

Jakt på rovdycer er komplisert, noe lav fellingsprosent på fellingstillatelsene viser klart. Det er ikke ofte at gjetere eller andre som fører tilsyn med beitedyr klarer å være på rett sted til rett tid slik at de kan avverge skade. Det er mulig at mange rovdycer vil la seg skremme bort i en tidlig fase av et angrep, men i fortsettelsen er det mest sannsynlig at rovdycet vil forsøke igjen. Da er det sannsynligvis vanskelig å være på rett sted til rett tid, og de samlede skadene kan vanskelig unngås på denne måten.

Slik NORSKOG ser det finnes det ingen andre kjente tilfredsstillende løsninger enn felling, dersom man skal avverge skade.

NORSKOG stiller spørsmålsteget ved hvordan vilkårene vil bli vurdert dersom nødvergesaker skulle komme opp for domstolene. Blant de aktuelle måtene å avverge angrep på, er at

bufe/tamrein kan føres i sikkerhet. Dersom man plutselig møter rovvilt i umiddelbar nærhet av beitedyrene sine, i en situasjon hvor det er fare for angrep, så er dette sjelden noe alternativ. Beitedyr i utmark går ofte spredd utover større områder, og vegetasjon gjør det mange steder svært uoversiktlig og tilsvarende umulig å raskt samle sammen dyra for å fjerne de, i stedet for å fjerne rovdyret.

Når det gjelder kravet om *sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted*, så dukker tolkningsproblemene opp igjen. Det er ikke spesifisert på noen måte i lovendringsforslaget hva som kvalifiserer til å betegnes sannsynlighetsovervekt. Vilkår som de to omdiskuterte fra § 11 tredje ledd, med så stort tolkningsrom, kan i praksis fort føre til at det ikke blir nevneverdig mye enklere å felle jerv og gaupe enn det er i forhold til den gjeldende lovgivning.

I den opprinnelige viltloven ble paragraf 11 vedtatt med en adgang til å felle vilt *"under fare for direkte angrep på bufe og tamrein"*. Dette ble senere endret til dagens ordlyd. Departementet begrunnet det med at tolkningen av *"under fare for direkte angrep"* ble for vanskelig, siden tilstedeværelsen av ethvert individ av de store rovviltartene i et område der bufe beiter innebærer en potensiell fare for angrep. Formuleringen ble endret til dagens *"under direkte angrep"*, siden den opprinnelige åpnet for felling av vilt utover det som ble betraktet som ønskelig.

Nå er det nettopp en høyere felling av jerv og gaupe som er ønskelig, og NORSKOG mener derfor at den gamle formuleringen bør tas inn igjen i stedet for *"sannsynlighetsovervekt"*. NORSKOG mener at vilkåret for felling bør være tilfredsstillt der rovvilt tidligere har voldt skade, og oppholder seg stedfast over tid i områder med beitende bufe.

Når det gjelder bjørn er NORSKOG uenig i de grunnleggende forutsetningene. Det er antall individer i bjørnestammen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå som avgjør både naturens bærekraft og folks tålegrense. Hvorvidt bjørnene som oppholder seg i Norge er født her eller i Sverige spiller ingen rolle. Belastningen blir større jo mer bjørn det er, på lik linje med kostnadene for samfunnet. Når man ser på overvekten av hannbjørner som ble presentert i statistikken i høringsforslaget, kan man lett tenke seg hvor mange flere bjørner det kan bli før målet om 15 ynglinger i året er oppnådd. Det er også naturlig å anta at langt fra alle ynglinger blir registrert. DNA-prøvene som ble analysert i 2006 og 2007 viste jo eksempelvis at det var langt flere bjørner i Norge enn hittil antatt.

I forhold til regionalt versus nasjonalt bestandsmål for bjørn vil NORSKOG påpeke viktigheten av at belastningen med å ha en norsk bjørnestamme blir fordelt over tid. Det kan bli veldig mye bjørn i noen områder før de nasjonale målene er nådd, og det vil være en sterk belastning for disse områdene. Det er allerede tyngende for de mest bjørnetette områdene. Hva angår de pedagogiske problemene med at regionale bestandsmål vil gjøre forskjellige regler gjeldende for ulike regioner, så er dette noe dyreeiere vil ta seg av, så fremt departementet gir klar informasjon om oppdaterte nødvergebestemmelser. NORSKOG mener derfor at det må være de regionale bestandsmålene som gjøres avgjørende.

Hva angår ulv så er bestandsmålet 3 ynglinger per år, og familiegrupper som har en del av reviret i Sverige regnes ikke med i den norske bestanden. NORSKOG vil understreke at metoden å regne på skaper sterke motforestillinger, siden det er mye ulv i grensetraktene. Kostnader og belastning av grenseulvene har vi like fullt, selv om de ikke bare oppholder seg på norsk side av grensen. Når det gjelder nødvergeretten finner NORSKOG det naturlig at det tilføyes en tilsvarende bestemmelse for ulv, som den som er tatt med for bjørn, i § 11 tredje ledd. På denne måten vil rettstilstanden raskt kunne endres ved oppnåelse av bestandsmål.

Rovviltforskriften, ny § 13 a Felling av vilt til forsvar av bufe og tamrein

NORSKOG mener det er bra at det nå kommer forslag til en bestemmelse som vil gjøre det mulig å handle før skaden er skjedd når rovvilt har kommet seg inn på inngjerdet område hvor husdyr eller hund holdes.

Når det gjelder kravet om sannsynlighetsovervekt viser NORSKOG til foregående diskusjon av samme begrep, og mener det bør være tilstrekkelig at rovvilt har kommet seg inn på inngjerdet område hvor det går husdyr. Dersom et av de fire store rovdyrene har kommet seg inn på et inngjerdet område med husdyr skal det svært mye til at et angrep *ikke* skjer. Altså bør vilkåret om sannsynlighetsovervekt være oppfylt i det øyeblikk rovviltet befinner seg på innsiden av gjerdet.

I departementets forslag stilles det vilkår om at innhegningen tilfredsstillende kravene til rovdysikre gjerder, fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning. NORSKOG advarer mot konsekvensene av omfattende gjerdesystemer av denne typen, fordi det også påvirker ville arter. Etableringen av større gjerdeanlegg har vist negative resultater som i stor grad påvirker naboeiendommer. Gjerdingen har dessuten i praksis vist seg å være et naturinngrep som overgår miljøforvaltningens egne grenser. For øvrig synes etableringen fritatt for godkjenningrutiner som er nødvendig i annen næringsammenheng. Dette gir en signaleffekt som er svært uheldig. Miljøforvaltningens holdning og de praktiske konsekvensene av denne typer gjerder bør etter vårt syn evalueres før metoden legges til grunn for nytt lovverk.

Oppføringen av rovdysikre gjerder har kommet godt i gang flere steder i landet, men det er enda mange uavklarte forhold rundt slike gjerder. En ting er hvorvidt de er effektive, et spørsmål som gaupe i Trysil og Grue, og bjørn i Flendalen, har gjort høyst aktuelt i sommer. Et annet spørsmål er hva med allemannsretten når slike gjerder settes opp i utmarka for å slippe å ha dyrene fritt beitende i rovdyrland. Videre er det et spørsmål hva angår jaktretter når viltet stenges fra å bruke sine vante trekkmonstre, med det som resultat at tilgrensende eiendommer plutselig får drastisk innskrenket sin mulighet til å drive storviltjakt. Slike eksempler er kjent for NORSKOG. Her går det ut over naboers rettigheter, så vel som at grunneierne som setter opp slike gjerder over tid kan risikere å tape sin beiterett. Det er også et naturlig spørsmål hvordan slike gjerder påvirker de forskjellige viltartene.

Foreløpig dreier rovviltangrep på inngjerdet område seg oftest om gjerdingen i nærheten av folk (gårder, setrer etc). Rovvilt som står for slike angrep viser en mer nærgående oppførelse enn gjennomsnittet. Dette tilsier at det bør være enklere å felle rovvilt som har kommet seg innenfor inngjerdingen med husdyr enn rovvilt som holder seg på utsiden av gjerdet.

Departementet frykter at vilkår tilsvarende de svenske vil føre til felling i høyere grad enn ønskelig. Med mindre departementet ikke egentlig ønsker noen felling så tror NORSKOG ikke at dette vil bli tilfellet. Tross alt foregår de fleste angrep eller nesten-situasjoner i utmark utenfor gjerdingen. NORSKOG mener at det er for lite kunnskap om konsekvensene av slike omfattende inngjerdingen av utmark. Derfor kan det være overilt å legge sterke insentiver i forskriften for oppføring av, eller oppgradering til, slike gjerder. Etter NORSKOGs mening bør vilkåret for denne bestemmelsen være som i Sverige; at den gjelder for alle gjerder som er egnet til å holde inne det aktuelle husdyret.

Nødverge for hund – bør innføres!

Slik NORSKOG ser det bør også hund omfattes av nødvergeretten. At hund inkluderes i rovviltforskriften når det gjelder bruk av nødverge på inngjerdet område er vel og bra, men hund må også komme med i viltlovens § 11. Departementet argumenterer med at det i hovedsak er hunder som har blitt brukt under jakt som har blitt drept. Videre blir det da hevdet at Bernkonvensjonens vilkår - at felling bare kan skje når det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning - ikke er oppfylt. Ifølge departementet er en nærliggende løsning å slutte å bruke hunder til jakt i områder der det er ulv (siden det er ulv som har stått for alle de registrerte tapene av hund til rovvilt), eventuelt ta de i bånd.

Det er nevnt at dette er lettere for rekreasjonsjegere enn for grunneiere som har jakten som en betydelig del av inntektsgrunnlaget på eiendommen. NORSKOG er veldig opptatt av denne problemstillingen, i og med at det er viktig for mange grunneiere som tilbyr jakt å kunne tilby den helheten og effektiviteten det er å jakte med hund. Det minnes om at jaktbasert turisme er en voksende næring, og at kvaliteten på tilbudet avhenger av effektiv gjennomføring av jakten. I denne sammenheng er bruk av hund vesentlig. I tillegg representerer de ulike jaktformene vi har i Norge gamle tradisjoner og lokal kultur. Ikke alle hunderaser egner seg for båndjakt, heller ikke alle vilttyper kan jaktes på denne måten. Hva er for eksempel harejakt med båndhund?

Det man har sett tendensen til med økende ulvestamme i Norge, er et rettighetstap i form av at myndighetene indirekte avgjør hvordan folk skal leve. Vil du ikke risikere å miste hunden din, så må du med ulv i jaktterrenget bare legge den hobbyen til side, til tross for at du har drevet med harejakt, elgjakt etc i 15 eller 30 år, og alltid har hatt hunder til dette formålet. Dette påvirker i sterk grad holdningen til rovviltforvaltningen.

Direktoratet tror i sin utredning for departementet at å innlemme hund i viltlovens § 11 vil føre til at det i realiteten åpnes for å felle ulv i forbindelse med all jaktutøvelse. Dette vil videre, ifølge DN, fort kunne føre til en drastisk nedgang i ulvebestanden i Norge. NORSKOG tror ikke at en innlemmelse av hund i nødvergeretten vil føre til noen drastisk nedskyting av ulv. En rovviltforvaltning som oppfattes å være i tråd med normal utøvelse av kultur og tradisjon må uansett være målsettingen for å skape aksept i det ganske land.

Andre gode grunner til at hund bør inkluderes i viltlovens § 11 er blant annet at hunden er et familiemedlem i større grad enn produksjonsdyr, og det bør være like stor rett til å beskytte den som til å beskytte et produksjonsdyr. Det oppleves som et tungt tap å miste hunden sin, ut over det rent økonomiske.

Direktoratet tror også at innlemming av hund i nødvergeparagrafen vil kunne føre til en annen type misbruk enn bare økt felling: at jegere vil bruke hunden som "åte" for å skyte ulv. NORSKOG tror ikke at dette vil bli resultatet. En slik form for "åtejakt" vil være mest effektivt med hunden løs, ettersom ulven relativt sjelden oppsøker mennesker med hund i bånd. Med andre ord må jegere som vil jakte ulv på denne måten gjøre det med hunden som innsats. Vedkommende må i så fall ha flaks for å ha god nok sikt og rekke frem fort nok til å skyte ulven før hunden er tatt og ulven ute av syne igjen. De mange eksemplene med drepte småvilt- og elghunder viser nettopp hvor usannsynlig det er at jegere skal lykkes med dette; jegeren har hele tiden fulgt så tett på hunden som mulig, i håp om å få felt småvilt eller elg, men har likevel ikke hatt en sjanse til å gjøre noe før det er for sent når ulven plutselig har angrepet.

NORSKOG mener at inkludering av hund i nødvergeretten i viltlovens § 11 vil være et viktig konfliktdependende tiltak som ikke trenger å lede til økt felling av ulv.

Viltloven § 26 (fullmakt for Kongen til å gi forskrifter)

NORSKOG er inneforstått med departementets ønske om å opprette en lovhjemmel som kan muliggjøre forskriftsregulering av bruk av åte for ulike formål. Når det gjelder diskusjonen rundt åtebruk som departementet fremfører i forbindelse med endringsforslaget for § 26 i viltloven, har NORSKOG synspunkter.

Når det gjelder åtebruk til jaktformål stiller NORSKOG seg positive, og legger stor vekt på argumentene om en sikrere skuddsituasjon for både jeger og vilt. Åte kan gi en skuddmulighet med bedre tid, mindre stress og større sikkerhet rundt å ta ut riktige dyr. Dette gjelder både i ordinær jakt og ved felling av skadeindivider.

Motargumentene, som går på at viltet kan endre atferd eller vennes til mennesker, mener NORSKOG gjelder i mye mindre grad ved åtebruk til jakt, enn ved åtebruk for eksempel i turistøyemed. Jakt foregår kun i en begrenset periode, og en del av individene som kommer til en åteplass vil bli skutt. Mennesker er heller ikke merkbart til stede i forbindelse med at vilt spiser fra en jakt-åteplass, dermed vil ikke viltet forbinde åtet (mat) med mennesker.

Lokking med åte i turistøyemed heller mer mot føring av ville dyr, og innebærer nødvendigvis publikum, noe som blir en annen sak hva habituering og atferdsendring hos viltet angår. I den grad bruk av åte skal underbygges negativt av argumentasjonen, er denne formen mer tvilsom enn ved jakt.

NORSKOG oppsummerer diskusjonen rundt åtebruk med å understreke sitt standpunkt om at åtebruk må være tillatt i forbindelse med jakt. I den grad det skal legges føringer for åtebruk bør disse vurderes separat for den enkelte art.

Med vennlig hilsen
NORSKOG

Karen Anna Kiær
(Næringspolitisk konsulent)